

De puzzelstukjes van het stikstofprobleem vallen op hun plek

Algemeen Dagblad 10 maart 2023

Wat is het probleem nog? De laatste puzzelstukjes van het stikstofprobleem vallen op hun plaats nu de Autoriteit Consument en Markt (ACM) heeft verklaard dat boeren een betere prijs voor hun producten kunnen krijgen als daarmee een goed doel, het milieu, wordt gediend. Dat kan doordat Brussel milieuvriendelijke uitzonderingen mogelijk maakt op het ‘kartelverbod’, dat tot nu toe het maken van prijsafspraken verbiedt. Zo ontstaat een Stikstofplan C, dat tegemoet komt aan veel uiteenlopende belangen van boeren, burgers en milieu:

Allereerst spreken we opnieuw af wat we onder ‘landbouw’ verstaan. Landbouw zonder land is geen landbouw, maar bouw, dus een vorm van industrie. Landbouw is dus altijd grondgebonden landbouw voor zover die kan bestaan binnen de grenzen die natuur en milieu daaraan stellen. Die grenzen vertalen zich in het aantal dieren of de hoeveelheden product (bijvoorbeeld liters melk) die een hectare land binnen de milieunormen kan voortbrengen. Ten tweede zal de aanvoer van milieuvreemde stoffen zoals (stikstof-) kunstmest en bestrijdingsmiddelen moeten worden begrensd. In onze vrije markteconomie gebeurt dat bij voorkeur door heffingen, bijvoorbeeld op stikstof-kunstmest. Die grenzen daarvan zijn dan generiek: ze zijn voor het hele land hetzelfde, of minstens voor hele regio’s. Over piekbelasters praten we niet meer, ook niet als een stuk natuur in theorie nog te zwaar wordt belast. Zo voorkomen we dat weer te ingewikkeld beleid gemaakt wordt dat we toch niet kunnen uitvoeren.

Natuurlijk moeten zulke grondgebonden boeren een volwaardig inkomen hebben. Tegenover minder inkomsten, staan aan de andere kant minder uitgaven voor kunstmest, krachtvoer en bestrijdingsmiddelen. Maar in elk geval kan dankzij de ACM de prijs van verantwoorde landbouwproducten zo hoog worden gesteld, dat boeren een hoger inkomen hebben bij minder productie, zonder zichzelf en hun grond teveel te belasten. En die terecht hogere prijs wordt betaald door de zuivelindustrie, supermarkt of consument.

Landbouw zonder grond valt dus niet meer onder beleid voor de grondgebonden landbouw. Onder het motto -gelijke monniken, gelijke kappen- moet het onder dezelfde vergunningverlening vallen als andere industriële activiteiten en emissiebronnen. Die vergunningverlening afhankelijk van de effecten op de lokale omgeving. Wanneer de reguliere vergunning nu snel moet worden afgebouwd, zal de overheid die bedrijven deels financieel tegemoet moeten komen met vergelijkbare bijdragen van de banken, die destijds ‘tegen beter weten in’ hypotheek hebben verstrekt.

Boeren moeten een toekomst hebben. Bij een grondprijs van 80.000 euro per hectare is dat op de korte termijn voor de huidige generatie lucratief, maar voor volgende niet meer op te brengen. Wat daarbij moeilijk te verteren is, is dat die prijzen worden opgedreven door speculerende stadsmensen. De overheid moet namens ‘ons allemaal’ overwegen het voorkeursrecht terug te geven om beschikbaar komende landbouwgronden op te kopen. Die worden dan tegen lage prijzen aan nieuwe generaties in langdurige erfpacht gegeven. Behalve die speculanten wordt iedereen daar beter van. In zo’n Plan C heeft de boer een goed inkomen, blijft de emotionele band met het land en kan de omringende natuur worden behouden. Boeren kunnen weer aan het werk en hun kinderen straks ook.

Klaas van Egmond is hoogleraar Milieukunde en Duurzaamheid, Universiteit Utrecht en voormalig directeur RIVM-Milieu en MNP (thans PBL).